

“โรคเท้าช้าง” ชื่อนี้ได้แต่โศกมา

ที่มาของชื่อ “โรคเท้าช้าง” นั้น มีการเล่าต่อ ๆ กันมาว่าในปี พ.ศ. 2492 เมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปตรวจราชการที่ภาคใต้ ขณะรถไฟหยุดเติมน้ำเติมน้ำมันที่สถานีชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านเห็นแม่ค้าอ้อยควั่นขาโตมากจึงถามกรรมการเมืองว่า “คนนั้นเขาเป็นอะไร ทำไมขาโต” กรรมการเมืองคิดไม่ทันเลยตอบไปว่า “เป็นโรคเท้าช้าง ขอรับ” จึงเป็นที่มาของชื่อโรคเท้าช้างนับตั้งแต่นั้นมา ต่อมาได้สั่งการให้มีการสำรวจผู้ป่วยที่พบมากในบริเวณภาคใต้ และขอความร่วมมือจากองค์การอนามัยโลก (WHO) มีการส่งคณะเข้ามาสำรวจโรคเท้าช้างแบบสากลครั้งแรกในประเทศไทย โดยมีพื้นที่ดำเนินงานอยู่ใน 8 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ นครศรีธรรมราช ชุมพร พัทลุง ตรัง ระนอง ยะลา สุราษฎร์ธานี และปัตตานี นับว่าเป็นการสำรวจโรคเท้าช้างครั้งแรกในประเทศไทย พบผู้ป่วยที่มีเชื้อ *Brugia malayi* มากถึง 2,712 ราย

โรคเท้าช้าง หรือที่เรียกว่า “ฟิลาเรียซิส” (Filariasis) เป็นโรคที่เกิดจากหนอนพยาธิตัวกลมฟิลาเรีย มีลักษณะคล้ายเส้นด้ายอาศัยอยู่ในระบบน้ำเหลืองของคน มีุงเป็นพาหะนำโรค ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขของประเทศเขตร้อนและกึ่งเขตร้อนทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย เดิมโรคเท้าช้างในประเทศไทยมี 2 ชนิด ชนิดแรกเกิดจากเชื้อ *Brugia malayi* มีอาการแขนขาโต และชนิดที่สองเกิดจากเชื้อ *Wuchereria bancrofti* ทำให้เกิดอาการบวมโตของอวัยวะสืบพันธุ์และแขนขา ซึ่งอาการบวมโตผิดปกตินั้นเกิดจากภาวะอุดตันของท่อน้ำเหลือง ในประเทศไทยเป็นกันมากในพื้นที่ภาคใต้ และภาคตะวันตก

ผู้ป่วยโรคเท้าช้าง

เจ้าหน้าที่ลงเยี่ยมติดตามอาการผู้ป่วย

**เจาะเลือดตรวจหาพยาธิโรคเท้าช้าง
ในเวลากลางวัน**

ในปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยได้มีการเข้าร่วมโครงการขจัดโรคเท้าช้าง ซึ่งมีการมาตรการในการกวาดล้าง คือ กำจัดการติดเชื้อ ในพื้นที่เป้าหมายมีการจ่ายยาและสุมเจาะเลือดทุกปี ส่วนพื้นที่นอกเป้าหมายจะมีการเจาะเลือดทุกปีแต่ไม่มีการจ่ายยา และลดความพิการ ความทรมาณของผู้ป่วย จากโครงการดังกล่าวทำให้โรคเท้าช้างที่เคยเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของไทยในอดีตนั้นได้ถูกกวาดล้างไป จำนวนผู้ป่วยโรคเท้าช้างมีจำนวนลดลง แม้ยังพบอยู่บ้างในพื้นที่ชายแดนภาคใต้หรือตามชายแดนฝั่งตะวันตกของประเทศ แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขเหมือนเมื่อก่อน ทางองค์การอนามัยโลกได้ตั้งเป้าหมายกวาดล้างโรคเท้าช้างให้หมดไปจากโลก ในปี พ.ศ. 2563 และได้ยกย่องว่าประเทศไทยควบคุมโรคเท้าช้างได้ผลสำเร็จดีมาก

อ้างอิง

มณี สุขประเสริฐ เรียบเรียง, **ก้าวสู่ 1 ศตวรรษงานป้องกันควบคุมโรค** เรื่อง โรคเท้าช้าง (หน้า 80-85). สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560.

แสงทอง จันทร์เจ็ด. **100 ปี ร้อยเรื่องราว กรมควบคุมโรค** เรื่อง โรคเท้าช้าง เป้าหมายที่ต้องกวาดล้างภายในปี 2563 (หน้า 132 -139). นนทบุรี : สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561.

โรงพยาบาลเวชศาสตร์เขตร้อน คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล. **โรคเท้าช้าง Lymphatic filariasis**, [ออนไลน์]. (ม.ป.ป.) แหล่งที่มา: <https://www.tropmedhospital.com/knowledge/lymphatic-filariasis.html>[23 พฤษภาคม 2565]

Hfocus. **ที่มาของชื่อ “โรคเท้าช้าง” ในประเทศไทย**, [ออนไลน์]. (2561) แหล่งที่มา: <https://www.hfocus.org/content/2018/09/16341>[23 พฤษภาคม 2565]

ที่มาภาพ

ภาพที่ 1: <https://www.sarakadee.com/2012/04/03/elephantiasis/>

ภาพที่ 2 - 3: มณี สุขประเสริฐ เรียบเรียง, **ก้าวสู่ 1 ศตวรรษงานป้องกันควบคุมโรค** เรื่อง โรคเท้าช้าง (หน้า 83-84). สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560.